

Analiza primene načela oportuniteta u Republici Srbiji

Septembar 2019

Ovaj dokument je izrađen u okviru projekta "**Budžetsko zagovaranje i nadzor u zemljama jugoistočne Evrope**" koji sprovodi Mreža za politike prema drogama u jugoistočnoj Evropi a u Srbiji koordinira Udruženje "Prevent" iz Novog Sada. Projekt su podržali Fondacija za otvoreno društvo iz Njujorka (Open Society Foundations) i Evroazijska mreža za smanjenje štete (Eurasian Harm Reduction Association).

Autori

Nenad Maletin

Milutin Milošević

Grafički dizajn

Milutin Milošević

Udruženje "PREVENT"

Jovana Subotića 19, 21 000 Novi Sad, Srbija

www.prevent.org.rs

udruzenjeprevent@gmail.com

Mreža za politike prema drogama u jugoistočnoj Evropi

(Drug Policy Network South East Europe)

Pregrevica 35, 11080 Zemun, Srbija

www.dpnsee.org

office@dqnsee.org

© Sva prava zadržana. Ni jedan deo ovog dokumenta ne može biti reprodukovani u bilo kom vidu i putem bilo kog medija, u delovima ili celini bez saglasnosti, osim u neprofitne svrhe uz navođenje izvora.

Ova analiza ima za cilj da utvrdi na koji način i u kojim iznosima se prikupljaju i troše namenska sredstva u okviru primene načela oportuniteta u Republici Srbiji. Ova sredstva tužilaštva prikupljaju i prosleđuju Ministarstvu pravde Republike Srbije koje ih dodeljuje na javnom konkursu. Želeli smo da istražimo i analiziramo održivost i demokratičnost tih konkursa, načine dodelje i transparentnost dodeljenih sredstava i strukturu korisnika sredstava, sa ciljem da se javni konkursi unaprede a sredstva usmere i opredеле za održive projekte.

Nadamo se da će ova analiza doprineti boljem planiranju javnih konkursa, analizi tekućih i prethodnih konkursa, planiranju budžeta i budžetskom zagovaranju, sa idejom da bi deo ovih sredstava trebalo usmeriti za programe prevencije i smanjenja štete od zloupotreba opojnih droga za koje je broj podržanih projekata skoro nevidljiv i zanemarljiv.

Podatke smo preuzimali bez ikakve izmene. Zbog objektivnosti analize, trudili sami se da broj naših komentara podataka svedemo na najmanju moguću meru.

Podaci koji su korišćeni tokom analize preuzeti su sa Internet stranica Ministarstva pravde Republike Srbije i Republičkog javnog tužilaštva tokom avgusta i septembra 2019. godine.

U cilju potpunije analize, informacije o prikupljenim sredstava po godinama 2016 - 2019, njihovoj ukupnoj vrednosti i strukturi prikupljenih sredstava od krivičnih dela vezanih za opojne droge koje Krivični zakonik navodi u članovima 246, 246a i 247, tražili smo od:

- Republičkog javnog tužilaštva
- Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu
- Drugog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu
- Trećeg osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu
- Osnovnog javnog tužilaštva u Novom Sadu.

U želji da prikupimo pouzdane podatke, DPNSEE je 22. avgusta 2019. godine Ministarstvu pravde uputio zahtev za informacijama od javnog značaja. Zahtevom su tražene sledeće informacije:

- Godišnji izveštaji o radu Komisije za sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, od 2016. do 2019. godine.
- Dostavljanje izveštaja sa monitoring poseta za sve projekte organizacija građanskog društva (OCD) koji su veći od 500.000 RSD za 2018. godinu (po članu 16. Uredbe o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja).
- Informacija o eventualnim zahtevima za preraspodelu sredstava za realizaciju planiranih aktivnosti u okviru odobrenog programa, i to broj zahteva nazive korisnika i visina sredstava (po članu 18.

Uredbe o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja).

- Izveštaj o realizovanoj finansijskoj podršci programima udruženja iz budžetskih sredstava za 2018 godinu. (po članu 21. Uredbe o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja).
- Ukupan iznos sredstava koji su osnovna tužilaštva uplatila po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja u 2015., 2016., 2017. i 2018. godini.
- Način raspodele sredstava ukupnih sredstava koja su dospela u Ministarstvo po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja za svaku od ovih godina.

Takođe smo Ministarstvo molili da nam omogući uvid u informacije i dostavi sva povezana dokumenta sa temom ova dva javna poziva kako bi koristili podatke iz predloga projekata i izveštaja o njihovom izvršenju.

Ministarstvo je 27. avgusta odgovorilo da će tražene informacije dostaviti ali, zbog obima informacija, ne za 15 dana već za 40 dana, što im član 16. stav 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja omogućava. Ministarstvo nas je kontaktiralo 30. septembra molbom da omogućimo još jedno odlaganje roka za slanje odgovora zbog smrtnog slučaja u porodici odgovorne osobe sa čime smo se saglasili.

Analizirajući do tada prikupljene podatke, shvatili smo da nam nedostaje i podatak o broju prijavljenih organizacija na konkursima od 2016. do 2019. godine, te smo dodatnim zahtevom za informacije od javnog značaja 11. septembra 2019. godine zatražili od Ministarstva broj i strukturu prijavljenih organizacija (ustanove, udruženja i verske organizacije) ili da nam dostave samo spiskove svih prijavljenih odbijenih i odobrenih projekata iz kojih bi mi sami izvukli podatke.

Ovaj podatak je posebno dragocen kako bi mogli pratiti trendove pada ili povećanja broja prijavljenih projekata, koje govore i o poverenju organizacija u konkurs, zatim trendove o odbijenim projektima, ali i podatke za analizu kvaliteta i održivosti organizacija kojima se projekti odbijaju i onima čiji se projekti iz godine u godinu podržavaju.

Ministarstvo pravde Republike Srbije dostavilo je odgovor na zahtev za informacijama od javnog značaja tek elektronskom poštom 22. 11. 2019. godine a delom redovnom poštom 26. 11. 2019. godine.

Analizom dostavljenih dokumenata smo utvrdili da, mada zahtevu nije u potpunosti odgovoren, dostavljeni dokumenti uglavnom pružaju tražene informacije. Stoga smo 28. 11. 2019. godine obavestili o tome Ministarstvo kao i Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti kod kojeg smo zvanično povukli žalbu podnetu 6. 11. 2019. godine zbog nedostavljanja informacija.

U svom odgovoru Ministarstvo pravde dostavilo je sledeće dokumente:

- Odgovor Sektora za materijalno finansijske poslove ministarstva
- Kopije izveštaja o radu komisije za 2016., 2017. i 2018. godinu
- Kopije dopisa Komisije kojima se usvaja/odbija zahtev za prenamenu sredstava
- Tabele sa svim prijavljenim učesnicima na konkursu 2016-2019. godine

Sva tužilaštva su na vreme i u zahtevanom obliku i obimu dostavila tražene informacije od javnog značaja.

Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja

Institut odlaganja krivičnog gonjenja predstavlja ovlašćenje javnog tužioca da po svojoj oceni, u okviru zakonom propisanih uslova, ne pokrene krivični postupak protiv osumnjičenog, ukoliko ispuni jednu ili više zakonom propisanih mera čije ispunjenje mu je tužilac naložio.

Svrha ovog instituta je kako rasterećenje sudova i smanjenje troškova krivičnih postupaka, tako i izbegavanje vođenja krivičnog postupka protiv lica prema kojima nije nužno izricanje krivičnih sankcija.

Budući da predstavlja izuzetak od načela legaliteta, institut odlaganja krivičnog gonjenja je ograničen na postupke za krivična dela za koja je zakonom propisana novčana kazna ili kazna zatvora do 5 godina.

Tužilac može osumnjičenom naložiti da nadoknadi pričinjenu štetu, odnosno otkloni štetnu posledicu nastalu izvršenjem krivičnog dela, da uplati određeni iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove, da obavi društveno korisni ili humanitarni rad, ispuni dospele obaveze izdržavanja, da se podvrge odvikavanju od alkohola ili opojnih droga, da se podvrgne psihosocijalnoj terapiji, da izvrši obavezu ustanovljenu pravosnažnom odlukom suda, odnosno poštuje ograničenje utvrđeno parvosnažnom sudskom odlukom, položi vozački ispit, obavi dodatnu vozačku obuku, odnosno završi drugi odgovarajući kurs.¹

Ovo načelo prvi put je uvedeno u Zakonik o krivičnom postupku 2001. godine, koji je stupio na snagu 28. marta 2002. i u to vreme predstavljao jednu od najznačajnijih novina u pravosuđu. Uvođenjem člana 236. i 237. ZKP-a, koji regulišu načelo oportuniteta, zakonodavac je pre svega bio motivisan racionalizacijom krivičnog pravosuđa i rasterećenjem sudova, sledeći tako opšti svetski trend u krivičnom procesnom pravu, obeležen mogućnošću dogovora između učesnika u krivičnom postupku i idejom restorativne pravde.

Odredbe Zakonika o krivičnom postupku pretrpele su veći broj izmena i dopuna koje, nažalost, nisu doprinele usavršavanju ovog načela jer su bile nedovoljno jasne, bez koncepcije, doslednosti i logike.

Republički javni tužilac doneo je uputstvo A. br. 478/10 u pogledu primene instituta odlaganja krivičnog gonjenja za krivično delo Neovlašćeno držanje opojnih droga iz člana 246a Krivičnog zakonika. Uputstvo se primenjuje od 24. februara 2011. godine i odnosi se na slučajeve neovlašćenog držanja opojne droge – marihuane, u količini do 5 grama.²

¹ Pantelić, N. (2015). *Institut odlaganja krivičnog gonjenja - Čl. 283. Zakonika o krivičnom postupku*. Pristupljeno 15. oktobra 2019. godine na Internet stranici paragraf.rs

² Kiurski, J. et al. (2012). *Primena načela oportuniteta u praksi: izazovi i preporuke*. Beograd: Udruženje tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije.

Izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku iz maja 2014. godine uvedena je centralizacija korišćenja sredstava³. Definisano je da se sredstva mogu dodeljivati humanitarnim organizacijama, fondovima, javnim ustanovama ili drugim pravnim i fizičkim licima, nakon sprovedenog javnog konkursa koji raspisuje Ministarstvo pravde. Javni konkurs sprovodi komisija koju obrazuje ministar pravde. Ministar pravde donosi akt kojim se uređuju sprovođenje javnog konkursa, kriterijumi za raspodelu sredstava, sastav i način rada komisije. Odluku o raspodeli sredstava donosi Vlada.

Načelno, ideja predлагаča izmena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku da centralizuje sredstva prikupljena tužilačkim oportunitetom može se smatrati opravdanom, jer se tako obezbeđuje odgovornost države, kako tokom distribucije, tako i u odnosu na ostvarenu svrhu utrošenih sredstava. Međutim, predložena konkretna rešenja ne samo da ne dovode do ovako postavljenog cilja već mogu predstavljati prepreku za njegovo ostvarivanje. Nepreciznost i netransparentnost odredaba otvara mogućnost koruptivnih praksi i nemenskog trošenja sredstava. Izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku preširoko je postavljen krug lica korisnika, koji su definisani kao „i druga pravna i fizička lica“.

Odluku o raspodeli sredstava nakon sprovedenog konkursa donosi Vlada bez jasnih i unapred utvrđenih kriterijuma. Bilo bi celishodnije da su odredbe koje se odnose na sprovođenje javnog konkursa, obrazovanje komisije i kriterijume konkursa za dodelu sredstava prikupljenih tužilačkim oportunitetom deo posebnog zakona ili podzakonskog akta, koji će celovito i sveobuhvatno regulisati sve relevantne aspekte prikupljanja, kontrole i trošenja sredstava.

Takođe, mora se naglasiti da je predlog Zakona o izmenama i dopunama zakonika o krivičnom postupku ušao u skupštinsku proceduru po hitnom postupku, bez javne rasprave i bez konsultacija sa stručnom javnošću, što predstavlja jedan od glavnih nedostataka zakonodavnog procesa u Srbiji.⁴

Za potpuniju informaciju o načelu oportuniteta, mogu se konsultovati publikacije navedene u spisku literature.

³ Do ove izmene Zakona, odluku o dodeli novčanih sredstava prikupljenih korišćenjem oportuniteta, isključivo u humanitarne svrhe, mahom za pomoć bolnicama i domovima zdravlja, donosio je javni tužilac.

⁴ Matić, M. et al. (2015). *Alternativni izveštaj o sprovođenju antikorupcijske strategije*. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.

Pregled primene načela oportuniteta od 2011. do 2018. godine

Tokom analize podataka o načelu oportuniteta koristili smo podatke od 2012. do 2019. godine, analizirajući broj lica kojima se odbacuju krivične prijave, visinu sredstava koja su prikupljena, ali i broj krivičnih prijava, iz kojih smo posebno izdvajali podatke o krivičnim delima vezanim za opojne droge, koje Krivični zakonik navodi u članovima 246, 246a i 247.

Podaci su preuzeti iz godišnjih izveštaja Republičkog javnog tužilaštva koji se pod nazivom "*Rad javnih tužilaštava na suzbijanju kriminaliteta i zaštiti ustavnosti i zakonitosti*" mogu preuzeti sa Internet stranice tužilaštva.

Ministarstvo pravde ne vodi evidenciju o uplatama sredstava po tužilaštvinama koji su donela rešenje o odlaganju krivičnog gonjenja kao ni analizu strukture prikupljenih sredstava.

Neki od podataka dostupni su za svaku od godina, dok su podaci o krivičnim delima vezanim za droge na republičkom nivou dostupni samo za period od 2012. do 2014. godine, te su tako i prikazani.

Da bi imali jasniju sliku, zatražili smo i od Republičkog i četiri javna tužilaštva (sva tri u Beogradu i onog u Novom Sadu), dobili ove podatke za poslednje tri godine.

Broj odbačenih krivičnih prijava po godinama

Analizirajući broj lica sa odbačenim krivičnim prijavama od 2011. do 2018. godine vidimo da broj lica uglavnom raste te da se od prve do poslednje godine udvostručio. Naročiti rast beleži se 2014. i 2015. godine.

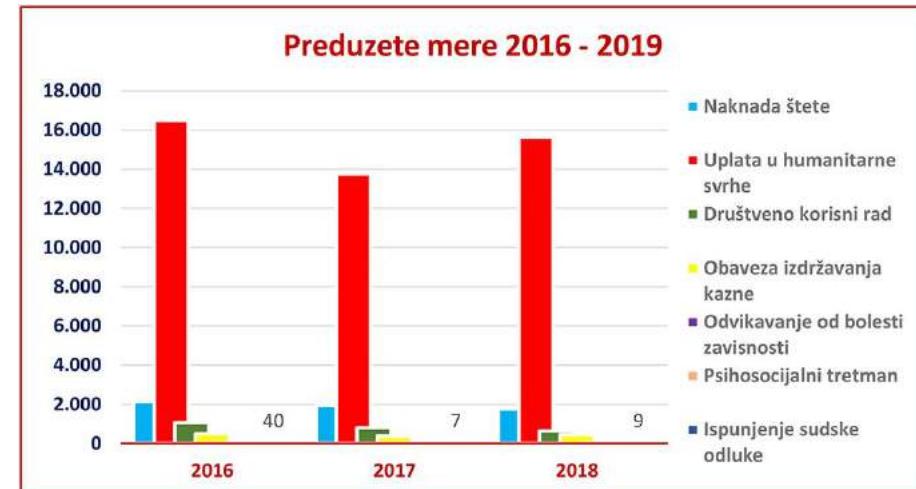
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Broj lica sa odbačenim krivičnim prijavama	9.155	12.428	12.470	17.779	21.400	20.290	16.957	18.251
Procenat uvećanja/umanjenja	-	35,75%	0,34%	42,57%	20,38%	-5,19%	16,43%	7,63%

Podaci o broju odbačenih krivičnih prijava po krivičnim delima vezanim za opojne droge dostupni su samo za tri godine. Broj prijava raste, ali se drži na sličnom procentu u odnosu na ukupan broj odbačenih krivičnih prijava.

	2011	2012	2013
Ukupan broj lica	12.428	12.470	17.779
Ukupno za opojne droge	832	1.092	1.258
Procenat	6,69%	8,76%	7,08%
Član 246 KZ	-	-	-
Član 246a KZ	832	1.092	1.258
Član 247 KZ	-	-	-

Preduzete mere

U daleko najvećem broju slučajeva, izrečena je mera uplate sredstava u humanitarne svrhe. Podaci koje smo dobili za period 2016. - 2019. to potvrđuju.

	2016	2017	2018
Ukupan broj lica po godinama	20.290	16.957	18.251
Naknada pričinjene štete	2.157	1.940	1.764
Uplata sredstava u humanitarne svrhe	16.482	13.764	15.624
Obavljanje društveno korisnog rada	1.061	804	629
Ispunjerenje obaveze izdržavanja kazne	488	383	443
Podvrgavanje odvikavanja od bolesti zavisnosti	16	18	25
Podvrgavanje psihosocijalnom tretmanu	46	41	40
Ispunjerenje sudske odluke	40	7	9

Ukupan iznos uplaćenih sredstava po godinama

Sredstva koja se uplaćuju, upoređujući početnu 2011. godinu i zaključnu 2018. godinu, su udvostručena. Sa porastom broja lica na kojima je primenjeno načelo oportuniteta rastu sredstva koja se prikupljaju, naročiti rast beleži se u 2014. - 2016. godini. Trend porasta uplaćenih sredstava raste, a razlika sredstava koja se kasnije upućuju na konkurs smanjuje. To nam govori da je se sve veći broj sredstava dodeljuje transparentnije, kroz javne konkurse.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Prikupljena sredstva	251.829.367,64	373.905.961,00	361.665.751,00	661.886.655,00	629.449.065,07	622.327.712,62	507.603.350,37	555.699.425,00
Procenat (+/-)	-	35,75%	0,34%	42,57%	20,38%	-5,19%	16,43%	7,63%

Prosečan iznos uplaćenih sredstava po licu po godinama

Broj lica sa odbačenim krivičnim prijavama kao i iznos prikupljenih sredstava konstantno raste od 2011. do 2016. godine, da bi zabeležili pad u 2017. godini, a onda opet porasli tokom 2018. godine.

Pojedinačna prosečna sredstva koja lica uplaćuju kreću se od 241 Evra u 2015. godini do 306,59 Evra u 2014. godini, što predstavlja i graničnu minimalnu i maksimalnu visinu sredstava za posmatrani osmogodišnji period.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Prikupljena sredstva	251.829.367,64	373.905.961,00	361.665.751,00	661.886.655,00	629.449.065,07	622.327.712,62	507.603.350,37	555.699.425,00
Broj lica	9.155	12.428	12.470	17.779	21.400	20.290	16.957	18.251
Prosečno po licu	27.507,30	30.085,77	29.002,87	37.227,44	29.413,51	30.671,65	29.934,74	30.447,62
Preračunato u EUR	259,22	264,80	252,02	306,59	241,10	247,48	252,06	256,40

Iznos sredstava prikupljenih za krivična dela vezana za opojne droge

Podaci Republičkog javnog tužilaštva, Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu, Drugog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu, Trećeg osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu i Osnovnog tužilaštva u Novom Sadu pokazuju da značajna sredstva u fond dolaze od kazni vezanih za krivična dela vezana za opojne droge (Član 246, 246a i 247 Krivičnog zakonika).

U 2018. godini na nivou Srbije vidimo da je čak 17,38% sredstava uplaćeno za krivična dela vezana za opojne droge, a nijedan projekat koji je usmeren na smanjenje štete ili prevenciju zloupotrebe droga nije podržan. Posmatrajući trendove procenata udela sredstava od različitih dela vezanih za opojne droge, vidimo da najviše sredstava se prikuplja po članu 246a, a zatim manja sredstva iz čanova 246 i 247.

Podaci Republičkog javnog tužilaštva

	2018	%
Ukupan uznos sredstava	555.699.425,00	100%
Ukupno za opojne droge	96.569.326,00	17,38%
Član 246 KZ	795.000,00	0,14%
Član 246a KZ	95.519.326,00	17,19%
Član 247 KZ	255.000,00	0,05%

**Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Novom Sadu
za period 2016. - 2018.**

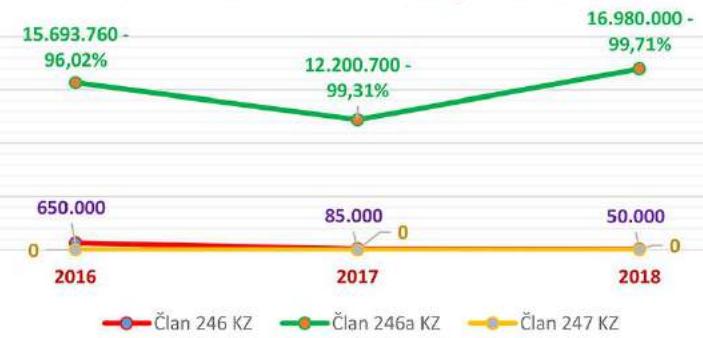
Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Novom Sadu za period 2016. - 2018. pokazuju da je na lokalnom nivou za krivična dela vezana za opojne droge prikupljeno od 24 - 33% ukupnih sredstava, a da ta sredstva opet nisu usmerena za rešavanje problema u ovoj oblasti - prevenciji i/ili smanjenju štete.

OJT u Novom Sadu	2016	%	2018	%	2018	%
Ukupan uznos sredstava	66.039.760	100%	37.877.200	100%	50.785.500	100%
Ukupno za opojne droge	16.343.750	24,75%	12.285.700	32,44%	17.030.000	33,53%
Član 246 KZ	650.000	0,98%	85.000	0,22%	50.000	0,10%
Član 246a KZ	15.693.760	23,76%	12.200.700	32,21%	16.980.000	33,43%
Član 247 KZ	0	0%	0	0%	0	0%

**Osnovno javno tužilaštvo u Novom Sadu
Uplaćena sredstva za period 2016. - 2018.**

**Osnovno javno tužilaštvo u Novom Sadu
Prikupljeno za opojne droge 2016. - 2018.
Prema članovima Krivičnog zakona**

**Podaci Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu
za period 2016. - 2018.**

Podaci Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za period 2016. - 2018. pokazuju da je na lokalnom nivou za krivična dela vezana za opojne droge prikupljeno od 19 - 30% ukupnih sredstava, a da ta sredstva opet nisu usmerena za rešavanje problema u ovoj oblasti, prevenciji i/ili smanjenju štete.

Prvo OJT u Beogradu	2016	%	2018	%	2018	%
Ukupan uznos sredstava	61.885.861	100%	64.852.655	100%	67.426.592	100%
Ukupno za opojne droge	12.205.032	19,72%	19.451.750	29,99%	19.285.500	29,74%
Član 246 KZ	0	0%	0	0%	0	0%
Član 246a KZ	12.045.032	19,46%	19.451.750	29,99%	19.285.500	29,74%
Član 247 KZ	160.000	0,26%	0	0%	0	0%

**Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu
Uplaćena sredstva za period 2016. - 2018.**

**Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu
Prikupljeno za opojne droge 2016. - 2018.
Prema članovima Krivičnog zakona**

**Podaci Drugog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu
za period 2016. - 2018.**

Podaci Drugog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za period 2016.

- 2018. pokazuju da je najmanji broj sredstava vezanih za drogu od ukupnog broja sredstava u nadležnosti i na teritoriji koju pokriva ovo tužilaštvo. Ovaj podatak može nam govoriti ili o manjem broju slučajeva ili o manjoj primeni načela oportuniteta, što bi se moglo dalje istraživati.

Drugo OJT u Beogradu	2016	%	2018	%	2018	%
Ukupan uznos sredstava	41.573.912	100%	43.691.500	100%	45.342.105	100%
Ukupno za opojne droge	5.785.000	13,91%	7.510.000	17,19%	9.288.000	20,48%
Član 246 KZ	30.000	0,07%	230.000	0,53%	30.000	0,07%
Član 246a KZ	5.631.000	13,54%	7.220.000	16,52%	9.163.000	20,21%
Član 247 KZ	124.000	0,30%	60.000	0,14%	95.000	0,21%

**Drugo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu
Uplaćena sredstva za period 2016. - 2018.**

**Drugo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu
Prikupljeno za opojne droge 2016. - 2018.
Prema članovima Krivičnog zakona**

Podaci Trećeg osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za period 2016. - 2018.

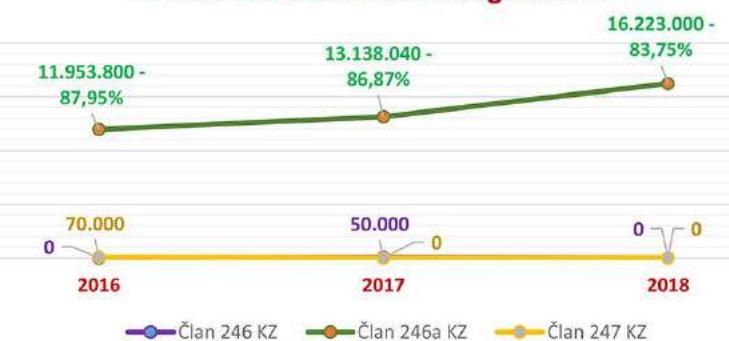
Podaci Trećeg osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za period 2016. - 2018. govore nam sredstva koja se prikupljaju na lokalnom nivou od krivičnih dela vezanih za droge konstatntno rastu, kao i u ostalim lokalnim zajednicama. Na teritoriji nadležnosti Trećeg osnovnog javnog tužilaštva ona iznose 22 - 26% od ukupno prikupljenih sredstava.

Treće OJT u Beogradu	2016	%	2018	%	2018	%
Ukupan uznos sredstava	54.200.637	100%	56.553.472	100%	61.801.870	100%
Ukupno za opojne droge	12.023.800	22.18%	13.188.040	23.32%	16.223.000	26.25%
Član 246 KZ	0	0%	50.000	0.09%	0	0%
Član 246a KZ	11.953.800	22.05%	13.138.040	23.23%	16.223.000	26,25%
Član 247 KZ	70.000	0.13%	0	0%	0	0%

**Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu
Uplaćena sredstva za period 2016. - 2018.**

**Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu
Prikupljeno za opojne droge 2016. - 2018.
Prema članovima Krivičnog zakona**

**Pregled prikupljanja sredstava za celu Republiku Srbiju
od krivičnih dela vezanih za opojne droge
za period 2016. - 2018.**

Poređenjem podataka za 2018. godinu za celu Republiku Srbiju i onih za osnovna tužilaštva u Beogradu i Novom Sadu, vidi se da se u dva najveća grada čini daleko više krivičnih dela nego u proseku u Republici - prosečnih 27,5% u četiri osnovna javna tužilaštva prema 17,38%.

	Republika Srbija	%	Prosečno 4 OJT	OT NS	%	1. OT BG	%	2. OT BG	%	3. OT BG	%
Ukupan uznos sredstava	555.699.425	100%		50.785.500	100%	67.426.592	100%	45.342.105	100%	61.801.870	100%
Ukupno za opojne droge	96.569.326	17,38%	27,50%	17.030.000	33,53%	19.285.500	29,74%	9.288.000	20,48%	16.223.000	26,25%

Javni konkursi za dodelu sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja

Do 2014. godine tužiocu su imali diskretiono pravo da sredstva od oportuniteta usmeravaju u dobrotvorne svrhe po ličnoj proceni. To je otvaralo prostor mogućoj korupciji, a nije postojala ni zakonom propisana kontrola trošenja tih sredstava. Ministarstvo pravde je 2014. godine iniciralo izmene Zakona o krivičnom postupku po kojima se sva sredstva od oportuniteta „slivaju“ na jedan račun, a zatim raspisuje javni konkurs za njihovu dodelu kao "rezultat primene posebnih mera Akcionog plana za borbu protiv korupcije kojim je predviđeno da se sproveđe centralizacija kroz formiranje jedinstvenog obračuna za prikupljanje sredstava od odlaganja krivičnog gonjenja".

Ministarstvo pravde Republike Srbije počev od 2016. godine počeo da raspisuje konkurs za dodelu sredstava prikupljenih primenom načela oportuniteta. Cilj ovih konkursa je izbor subjekata čiji će projekat Komisija za sprovođenje konkursa za dodelu sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja predložiti Vladi radi dodelje sredstava.

Pravo učešća na konkursu imaju svi nosioci projekata iz oblasti javnog interesa (zdravstvo, kultura, prosveta, humanitarni rad i sl.) koji će se realizovati tokom godine u kojoj je raspisan konkurs (fizička lica, pravna lica, organi, organizacije, javne ustanove, preduzetnici, udruženja, fondovi, humanitarne organizacije).

Komisija, prema tekstu konkursa, vrednuje projekat prema sledećim kriterijumima:

- doprinos ostvarivanju javnog interesa (zdravstvo, kultura, prosveta, humanitarni rad i sl.);
- broj i kategorija lica koja će imati korist od realizacije projekta;
- kvalitet predloženog projekta (predložena metodologija, stručnost i kvalifikacije osoblja koje će realizovati projekat, odnos između planiranih troškova projekta i koristi od projekta i sl.).

Svaki kriterijum Komisija ocenjuje od 1 do 10 poena, pa se broj poena za svaki kriterijum sabira i sačinjava rang lista podnosioca prijava.

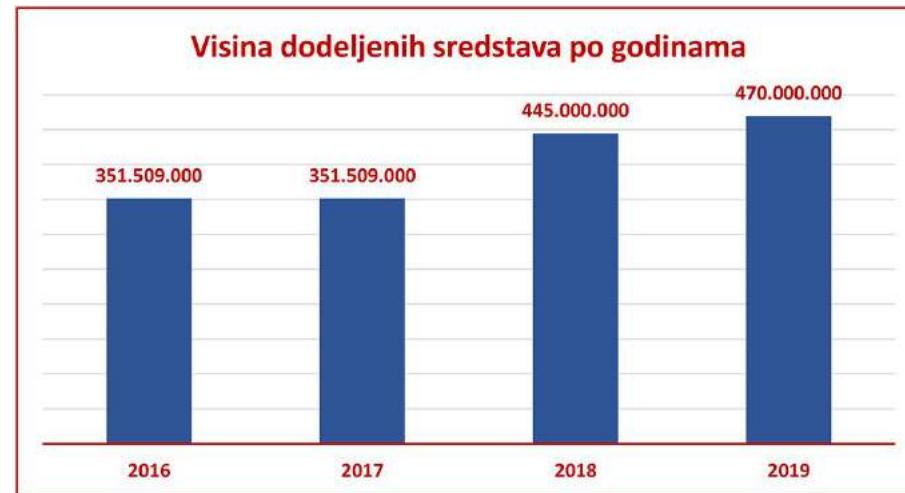
Tekst konkursa je iz godine u godinu isti, kao i kriterijumi za dodelu sredstava. Ne postoje prioriteti, i stiče se utisak da se konkurs samo kopira. Uprkos tome što u konkursnoj dokumentaciji стоји да су sredstva koja se dodeljuju namenjena za „fizička lica, pravna lica, organi, organizacije, javne ustanove, preduzetnici, udruženja, fondovi, humanitarne organizacije“, prilikom realizacije konkursa ona se dodelje isključivo/uglavnom: ustanovama, udruženjima i verskim organizacijama.

Uporedni podaci o javnim pozivima

Visina dodeljenih sredstava po godinama

Sredstva koja se dodeljuju po konkursu Ministarstva pravde od 2016. do 2019. godine rastu.

2016	2017	2018	2019
351.509.000,00	351.509.000,00	445.000.000,00	470.000.000,00

Broj odobrenih projekata po godinama

Broj dodeljenih projekata iz godine u godinu raste. Može se primetiti da je u 2017. godini broj projekata porastao za skoro 30% a ukupan broj dodeljenih sredstava je ostao isti. Na taj način prosečna sredstva po jednom projektu su značajno opala.

2016	2017	2018	2019
67	98	130	150

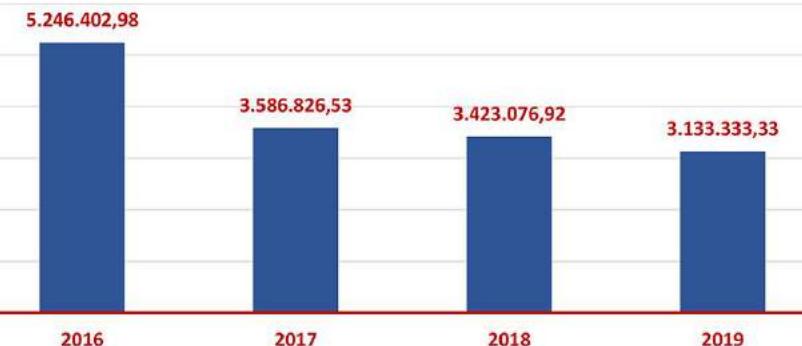

Prosečan iznos dodeljenih sredstava po projektu

Prosečna sredstva koja se dodeljuju po jednom projektu iz godine u godinu opadaju. Organizacije dobijaju sve manja sredstva za realizaciju svog projekta. Gomila se i povećava broj projekata i dobitnika, a sredstva za realizaciju su sve manja. Dubljom analizom bi se moglo doći do zaključaka i u vezi efekata i dostignuća ovih projekata koji imaju sve manje sredstava, kada je u prvoj godini to bilo skoro 5 miliona, a u 2019. godini oko 3 miliona dinara.

2016	2017	2018	2019
5.246.402,98	3.586.826,53	3.423.076,92	3.133.333,33

Prosečan iznos dodeljenih sredstava po projektu po godinama

Raspodela sredstava po projektima

Podaci o dodeljenim sredstvima govore da su ustanove najprivilegovanije i da dobijaju najveći broj sredstava i to skoro 7 puta više od drugih korisnika - organizacija građanskog društva (OCD) i verskih objekata. Verski objekti uprkos izostanku finansiranja u 2018. godini dobijaju najveća sredstva po pojedinačnom projektu, dok je primetan trend opadanja sredstava prosečnog pojedinačnog projekta kod ustanova i OCD u posmatranom četvorogodišnjem periodu.

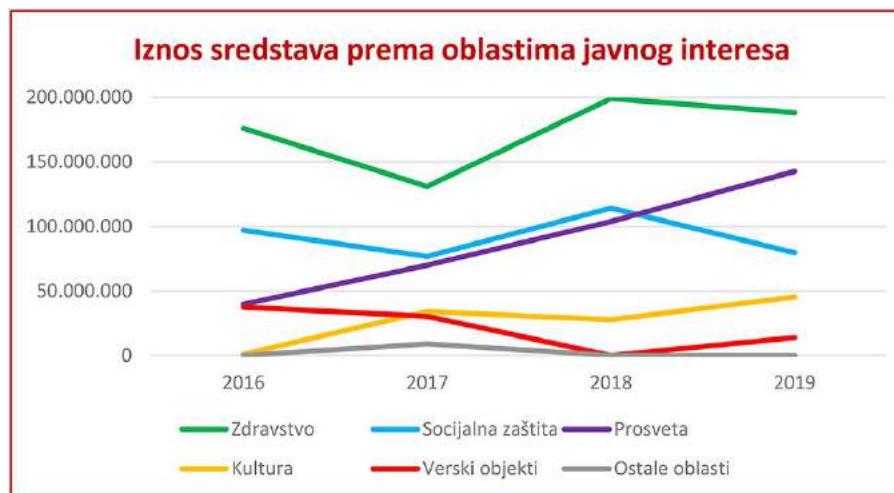
Teritorijalna zastupljenost podržanih projekata pokazuje da projekti u Centralnoj Srbiji i Beogradu imaju prednost i da podrška za njih konstantno raste u odnosu na projekte u Vojvodini i na Kosovu i Metohiji. Izuzetak je samo 2018. godina, kada su projekti u Vojvodini podržani više nego beogradski projekti.

Ako se visina sredstava poredi sa veličinom teritorije koju zauzima određeni region ili brojem stanovnika, i u jednom i u drugom slučaju raspodela nije ravnomerna.

Analiza dodela sredstava prema oblastima javnog interesa

Analizom dodela sredstava prema oblastima javnog interesa zaključuje se da jedino u oblasti prosvete iznos sredstava koji se dodeljuje konstantno raste, dok ostale oblasti beleže pad ili neznatni rast. Takođe trend opadanja prosečne visine dodeljenih sredstava u svim oblastima iz godine u godinu opada, uprkos povećanju ukupnih sredstava koja se dodeljuju. Prosečna visina projekta iz oblasti zdravstva, socijalne zaštite i prosvete od 2017. godine beleži pad.

Odnos prikupljenih i dodeljenih sredstava

Evidentna je razlika između prikupljenih sredstava, uplaćenih Ministarstvu pravde od strane Tužilaštva, i sredstava koja se javno dodeljuju konkursom. Razlika se tokom četvorogodišnjeg perioda smanjuje, ali i dalje je značajna.

Odnos prikupljenih i dodeljenih sredstava po godinama (u hiljadama dinara)

	Ukupna prikupljena sredstva u prethodnoj godini	Ukupno dodeljena sredstva po javnom konkursu	%	Razlika prikupljenih i javno dodeljenih sredstava	Prosečno dodeljen iznos po projektu	Broj nedodeljenih projekata
2016	629.449.065,07	351.509.000	55,84%	277.940.065,07	5.246.402,98	53
2017	622.327.712,62	351.509.000	56,56%	270.818.712,62	3.586.826,53	76
2018	507.603.350,37	455.000.000	89,64%	52.603.350,37	3.423.076,92	15
2019	555.699.425,00	470.000.000	84,58%	85.699.425,00	3.133.333,33	27

Ukoliko bi sva sredstva koja se prikupe usmerila na konkurs i bila raspoređena po prosečnoj visini jednog projekta, vidimo da je propušteno da se tokom četvrogodišnjeg perioda finansira još veliki broj projekata, od 15 propuštenih u 2019. godini do čak 76 propuštenih projekata u 2017. godini.

Zaključci u vezi javnih poziva 2016. - 2019.

Tokom realizacije konkursa 2016. - 2019. godine nisu javno objavljivani podaci o broju, strukturi, teritorijalnoj pripadnosti i oblasti od javnog interesa prijavljenih predloga projekata. Naime, rešenja o dodeli sredstava sadržala su samo podatke o projektima kojima su dodeljena sredstva, ali ne i o projektima koji su prijavljeni a nisu dobili sredstva. Ovi podaci značajno bi govorili o otvorenosti konkursa, ali zainteresovanosti učesnika za njega, trendu pristiglih prijava, poverenju u proces i konkurs, odnosu korisnika sredstava prilikom prijave i dodele, itd.

Primećuje se disbalans u raspodeli sredstava, između ključnih nosilaca projekata - između vladinih, nevladinih i verskih subjekata - i to u korist lokalnih i državnih vladinih ustanova, koje bi u principu sredstva trebalo da dobijaju iz redovnih budžetskih izvora. Stiče se utisak da se sredstvima pre svega popunjavaju rupe u budžetu i nedovoljno finansirane namene.

Pojedini dobitnici sredstava često se iz godine u godinu ponavljaju iznova kao korisnici finansiranja i to:

- Udruženja: Unija studenata pravnog fakulteta u Beogradu, UG Nurdor i UG Svitac, po 2 godine za redom.
- Ustanove: Institut za neonatologiju Beograd, Centar za zaštitu trgovine ljudima Beograd, Zadužbina Ilike Kolarca Beograd, Klinički centar Srbije, KBC Zemun i Gerontološki centar Beograd, po 2 godine za redom, kao i Eparhija Žička - Manastir Svetih blagovesti Gradac.
- Udruženje građana „Nova ideja“ i Udruženje roditelja, staratelja, dece i prijatelja dece obolele od malignih bolesti „Čika Boca“ iz Beograda finansirani su svake godine, 4 godine za redom.

- Organizacije slepih iz godine u godinu dobijaju podršku više od drugih OCD, i svake godine od ukupnog broja OCD, organizacije slepih čine oko jednu petinu podržanih, mada radi se uglavnom o najmanjim sredstvima.

Na osnovu prosečne visine sredstava po jednom projektu može se zaključiti da su tokom proteklih 4 godine najviše sredstava dobijali crkveni objekti, zatim slede zdravstvo, socijalna zaštita, prosveta pa kultura. Jasno se vidi da se prosečna sredstva po projektu u svim oblastima javnog interesa smanjuju i opadaju iz godine u godinu, osim oblasti kulture, čija vrednost prosečne visine projekta raste.

Postupak i sastav komisije

U Ministarstvu pravde, konkurs za dodelu prikupljenih sredstava sprovodi Komisija koju imenuje Ministar. Sprovođenje javnog konkursa, kriterijumi za raspodelu sredstava, sastav i način rada komisije uređuje se *Pravilnikom o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja* (Službeni glasnik RS, br. 13/16, 21/17 i 20/19).

Prema Članu 13. Pravilnika o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, Komisija ima pet članova, od kojih je jedan predsednik Komisije, koje imenuje ministar. Tri člana Komisije imenuju se iz reda istaknutih stručnjaka u zdravstvu, prosveti i socijalnom radu, jedan član iz reda javnih tužilaca ili zamenika javnih tužilaca i jedan član iz reda lica koja rade u Ministarstvu.

Petočlana komisija četiri godine radi u istom/sličnom sastavu: Dejan Carević (Ministarstvo pravde), koji je i predsednik Komisije, Ljubivoje Đordjević (tužilaštvo), Vesna Nedeljković (prosvete), Mirjana Ćirić

(zdravlje) i Dragan Vulević (socijalni rad). Verovatno da je sastav komisije bio isti i u 2016. godini, ali taj podatak nije dostupan u izveštaju komisije za 2016. godinu.

Ovde valja pomenuti da se, uz svo dužno poštovanje, za predstavnike tri ministarstva teško može reći da su, kako gorepomenuti član Pravilnika uređuje "iz reda istaknutih stručnjaka" jer su dvoje uposlenici u ministarstvu (Vesna Nedeljković, pomoćnica ministra za predškolsko i osnovno obrazovanje i vaspitanje i Mirjana Čirić, pomoćnica ministra zdravlja za organizaciju zdravstvene službe) dok je predstavnik Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Dragan Vulević, načelnik u Odeljenju za porodično pravnu zaštitu Sektora za brigu o porodici i socijalnu zaštitu.

Na osnovu izjave Ministra pravde⁵ da je u 2016. godini pristiglo 1.200 predloga projekata a odobreno 67 (drugi zvanični podaci ne postoje), zaključuje se da se u konkurenciji za dodelu jednog projekta borilo oko 200 predлагаča. Nakon donete Uredbe o finansiranju programa i projekata udruženja u 2018. godini, po kojoj komisija ne dobija sredstva za svoj rad, ostaje i pitanje koliko se profesionalno, precizno i odgovorno pristupa proceni projekata ako ona treba volonterski da pregleda i oceni 1.200 pristiglih predloga?

Komisija radi volonterski. Svake godine, za dve nedelje u proseku, održi 3 - 4 satanaka na kojima vrednuje pristigle projekte. Ako je prosečan broj projekata godišnje 1.125,5 (videti tabelu na kraju ovog odeljka, na stranici 28), a prosečan broj stranica predloga projekta 25, svaki član komisije treba da pročita, pregleda, analizira i uporedi preko 28.000 stranica dokumentacije.

⁵ <http://www.bolnicavb.org.rs/skupljeno-skoro-3-miliona-evra/>, pristupljeno 29. avgusta 2019. godine

Ovde se otvara pitanje kvaliteta procene projekata, naročito zbog obima dokumentacije, kratkog roka za procenu, široko postavljenih kriterijuma za procenu, ali i visokih pozicija na kojima su u ministarstvima angažovani članovi komisije i njihovih drugih obaveza.

U radu Komisije nisu učestvovali predstavnici/ce organizacija građanskog društva i drugih potencijalnih korisnika sredstava (za sredstva mogu da konkurišu i pojedinci, preduzeća, preduzetnici...), što bi unapredilo procenu kvaliteta projekata i učinilo proces vrednovanja kvalitetnijim i transparentnijim.

Izveštaji o radu Komisije

Prema Članu 16. Pravilnika o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, Komisija donosi godišnji izveštaj o radu i podnosi ga ministru. Godišnji izveštaj o radu Komisije podnosi se do 1. marta tekuće godine za prethodnu godinu. Godišnji izveštaj o radu sadrži podatke o raspisanim konkursima, projektima kojima su dodeljena sredstva, realizaciji projekata i iznosu dodeljenih sredstava.

Izveštaj komisije za sprovođenje konkursa nije dostupan, niti javan, uprkos obavezi da postoji prema Pravilniku o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja.

Sadržina i elementi izveštaja takođe nisu jasno definisani, a to bi moglo dovesti do jasnije analize efekata i održivosti javnih konkursa.

Izveštaji o radu Komisije se razlikuju iz godine u godinu. Uglavnom nedostaju analize i osvrt na efekte konkursa i cele ideje uvođenja instituta oportuniteta.

Pojedini podaci se ne prate u kontinuitetu, iz godine u godinu. Analiza nije moguća bez prethodnog prikupljanja osnovnih podataka i kvantitativnih pokazatelja efekata i efikasnosti projekata.

Izveštaj za prvu godinu (2016) ne sadrži broj prijavljenih projekata na konkursu, kao ni oblasti iz kojih dolaze projekti. Ne postoji podatak o strukturi prijavljenih nosilaca projekata. Nisu navedena ni imena članova komisije u prvoj godini, onih koji podnose izveštaj.

Izveštaj za 2017. godinu podnet je i zaveden 28. 02. 2017. godine, dakle sa datumom pre nego je konkurs i raspisan.

Nijedan izveštaj nema podatak kada je konkurs raspisan niti opis, a kamoli analizu procedure pre raspisivanja konkursa, proceduru utvrđivanja prioriteta, kriterijuma, teksta konkursa i slično.

Izveštaj u jednoj godini daje podatke o projektima, na primer da neki nosioci projekata nisu dostavili izveštaje, ali se u narednoj godini ta evidencija više ne vodi, to jest podatak se ne pojavljuje niti je igde navedeno da li su li ti nosioci kasnije izmirili svoje obaveze ili ne kao ni da li su ikada dostavljeni izveštaji o pravdanju utroška sredstava koji nedostaju. Ostaje pitanje da li sredstva mogu da dobiju organizacije koje nisu dostavile izveštaje. Takvi podaci i njihova analiza su takođe poželjni.

Primeri nedostavljanja finalnog izveštaja javljaju se čak i kod velikih projekata sa milionskim iznosima i projekata gde je neophodna javna nabavka. Nosioci tih projekata su državne ustanove i institucije, koje i u narednim godinama bivaju podržane uprkos tome što ne postoji podatak da li je izveštaj o izvršenju projekta ikada dostavljen.

Tako, na primer, prema izveštaju Komisije Ministarstvo zdravlja za 2016. godinu nije dostavilo izveštaj i pravdanje sredstava za projekat nabavke sanitetskih vozila u vrednosti od 101.821.860 dinara.

Takodje, Ministarstvo zdravlja u istoj godini nije dostavilo ni pravdanja za nabavku vozila (objedinjena nabavka) za druge odobrene projekte nabavke sanitetskih vozila (van gorepomenutog projekta) za opštine: Beograd -Klinika M. Zotović (4,8 miliona), Kuršumlija (7,5 miliona), Batočina (3,2 miliona), Rača (6,2 miliona) i Paračin (1,2 miliona).

Naredne 2017. godine opet se podržavaju projekti nabavke sanitetskih vozila za opštine: Negotin (4,5 miliona), Novi Pazar (6 miliona), Žabljak (3 miliona), Klinički centar Vojvodine (5,6 miliona), Majdanpek (1,7 miliona), Trgovište (u izveštaju ne postoji visina sredstava), Niš (9 miliona), Surdulica (3 miliona), Kruševac (5 miliona za 3 vozila) a 2018. godine: Aleksinac (5,5, miliona), Topola (2,6 miliona), Prijevoje (3,2 miliona), Ražanj (4,2 miliona), Sjenica (5,5, miliona), Lebane (5,5, miliona), Senta (4,1 miliona), Štrpc (3 miliona), Indija (5,5, miliona), Sombor (5,5, miliona), Aranđelovac (5,5, miliona), Beograd - Tiršova (10,3 miliona) i Zaječar (5,5, miliona). Visina odobrenih pojedinačnih projekata za nabavku sanitetskog vozila su različita za svaki projekat i kreću se od 1,7 miliona RSD do 9 miliona RSD, a iz izveštaja se ne može proceniti da li je nabavljano više vozila u nekim slučajevima ili je prevelika razlika u visini sredstava u dodatnoj opremi koju vozilo ima, odnosno u različitim tipovima vozila.

Prema podacima iz izveštaja, projektima se produžavaju rokovi za realizaciju a da o tome ne postoji aneks ugovora ili nam oni nisu dostavljeni mada smo ih tražili upitom o naknadnim aneksiranjima ugovora i prenameni sredstava. Klinički centar Srbije za projekat koji je trebao da realizuje u 2017. godini, prema izveštaju od 1. marta 2018. godine, dobija produženje roka za realizaciju do kraja 2018. godine i rok za dostavljanje izveštaja za pravdanje 40 miliona RSD do

30. januara 2019. godine. Pri tome se u izveštaju konstatiuje da je projekat realizovan u potpunosti i vraćeno 267.000 dinara. Moguće je da je došlo do greške u navođenju datuma ili je projekat zaista realizovan, samo kasni dostava opreme koja je nabavljana. U svakom slučaju u izveštaju ne стоји nikakva napomena o bilo kom projektu koji kasni sa realizacijom.

Sprovođenje projekata

Sprovođenja projekata se ne nadgleda „jer su nosioci obavezni da dostavljaju mesečne izveštaje“, kako kažu iz Ministarstva pravde. Ovo je posebno alaramantno jer je po Uredbi o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja monitoring obavezan za projekte veće od 500.000 dinara.

Zbog loše procene projekata, veoma je česta pojava vraćanja dela sredstava dodeljenih projektima u budžet Republike Srbije. U 2016. godini čak 33 od ukupno 67 nosilaca projekta vratili su 7,4 miliona dinara neutrošenih sredstava. To je bezmalo polovina podržanih projekata. Ovo je podatak o lošoj proceni budžeta i realizaciji projekata, još u procesu planiranja a kasnije i vrednovanja od strane komisije.

Poseban problem je što nema podataka gde su neutrošena sredstva završila. To znači da se ona više neće vratiti u ovaj fond, što znači da se neće iskoristiti za namene predviđene Zakonom (pre svega u humanitarne svrhe).

Mogućnost kasnijeg aneksiranja ugovora, bez učešća komisije koja ih dodeljuje već odlukom ministra ili drugog predstavnika institucije koja ih dodeljuje, u mnogim konkursima daje mogućnost za nenamensko trošenje sredstava i manipulacije. Kod javnih konkursa koje je raspisivalo Ministarstvo pravde za dodelu sredstava prikupljenih primenom instituta oportuniteta, ova pojava nije primećena.

Za 4 godine realizacije konkursa (2016 - 2019), kroz koji je finasirano ukupno 445 projekata, samo 2 organizacije su zvanično tražile prenamenu sredstava na projektu. Od toga, jedna prenamena je odobrena, a druga odbijena.

Predlagači projekata

Tabele sa pregledom svih prijavljenih projekata na konkursima od 2016. do 2019. godine koje je Ministarstvo dostavilo na uvid razlikuju se po strukturi i podacima koje sadrže što je onemogućilo detaljnu analizu. Često ne sadrže podatak o mestu odakle je predlagač, pa je nemoguće izvršiti procenu teritorijalne rasprostranjenosti prijavljenih projekata. Nemoguće je iz dostavljenih lista utvrditi da li su predlagači ustanove, udruženja građana, preduzeća, preuzetnici ili drugi oblik organizovanja, jer ne postoje svi podaci o imenu i mestu organizacije. Stoga nije bilo je moguće vršiti analizu prijavljenih organizacija niti poređenje koji je procenat, na primer, ustanova naspram organizacija građanskog društva da bi se to kasnije uporedilo sa procentom odobrenih projekata ustanovama naspram OCD.

Takođe je nemoguće pratiti neke druge trendove odnosa među korisnicima sredstava, kao što je na primer trend pada prijavljivanja relevantnih udruženja na konkurse.

Liste prijavljenih pokazuju da se, prema uslovima konkursa, godinama prijavljuju i preduzetnici, pojedinci i preduzeća, ali njihovi projekti se nikada ne podržavaju iako konkurs svake godine sadrži poziv da konkurišu.

Pregled prijavljenih i odobrenih projekata

Kategorije prijava na konkurs	Godina	2016	2017	2018	2019
Broj prijavljenih projekata		**1225	763	1336	**1178
Neblagovremene prijave		*	25	46	***
Nedozvoljeni projekti		*	26	1	***
Nepotpune prijave		*	144	281	***
Broj odobrenih projekata		67	98	130	150
Broj nosioca koji su vratili neutrošena sredstva		**33	*	*	***

* ne postoji podatak u izveštaju

** ne postoji broj u izveštaju, ali je broj utvrđen kroz naknadnu analizu

*** izveštaj još nije sastavljen, a javni podaci ne postoje

Analiza javnog konkursa Ministarstva pravde od 2016. godine

Ministarstvo pravde raspisalo je, na osnovu člana 3. Pravilnika o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, konkurs 15. marta 2016. godine.

Vladinom odlukom, dodeljeno je 351.509.000 RSD, koje su raporedjeni na 67 predloga projekata. Prema izjavi tadašnjeg ministra pravde Nikole Selakovića, na konkurs je stiglo preko 1.200 predloga projekata. Ministarstvo je (potpuno jednoglasno, prema rečima ministra) svojim rešenjem sredstva podelilo na 67 projekata.

Ukupno dodeljena sredstva u 2016. godini

Ukupna visina sredstava u dinarima	351.509.000,00
Broj odobrenih projekata	67
Prosečan iznos po projektu	5.246.402,98

Odnos dodeljenih sredstava prema nosiocu i visini sredstava u 2016. godini

Ukupno 67 dodeljenih projekata raspoređeno je uglavom na 56 ustanova, zatim 10 OCD i jednom verskom objektu. Primećuje se neuravnoteženost u raspodeli sredstava između ključnih nosilaca projekata - vladinih, nevladinih i verskih subjekata - i to u korist lokalnih i državnih vladinih ustanova. Prosečna visina sredstava koju dobija OCD je skoro 4 puta manja od sredstava koju dobija ustanova, a skoro 20 puta manja od sredstava koja su dodeljena verskim objektima. Svi projekti OCD zajedno, dobili su 50% sredstva manje od jednog verskog objekta. Pri ovome, formalno su sredstva dodeljena samo jednom verkom objektu. Međutim, jedan od projekata dodeljenih Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture namenjen je konzervaciji zidnog slikarstva manastira Gračanica.

	OCD	Ustanove	Verski objekti
Broj odobrenih sredstava prema nosiocu	10	56	1*
Visina dodeljenih sredstava	16.951.230	311.088.249	23.469.521
Prosečan iznos sredstava prema nosiocu	1.695.123	5.555.147,30	23.469.521

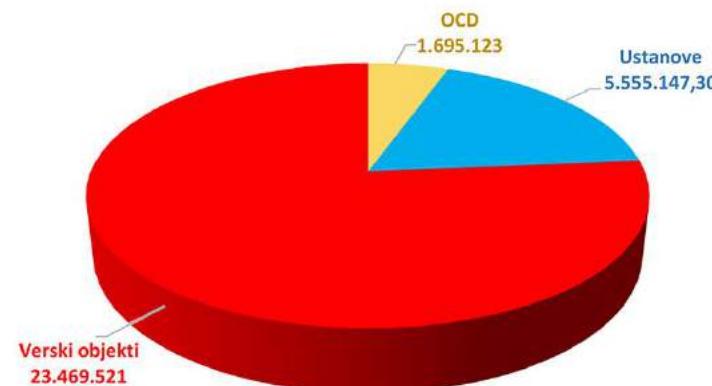
Broj odobrenih sredstava prema nosiocu

Visina dodeljenih sredstava 2016.

Prosečan iznos sredstava prema nosiocu 2016.

Odnos dodeljenih sredstava prema teritorijalnoj raspostranjenosti u 2016. godini

Neravnomerna teritorijalna rasprostranjenost dodeljenih sredstava jasno se vidi gde više od polovine sredstava se raspoređuje za projekte u Centralnoj Srbiji, a ostatak Beogradu i Vojvodini i samo 2 od 67 projekata na Kosovo i Metohiju.

	Vojvodina	Beograd	Centralna Srbija	Kosovo i Metohija
Broj odobrenih programa	15	17	34	2
Procenat zastupljenosti	22%	26%	51%	1%

Raspodela sredstava prema oblastima javnog interesa u 2016. godini

Raspodela sredstava prema oblastima javnog interesa donela je najviše sredstava zdravstvu, gde je prosečna visina projekta iznosila 8,8 miliona dinara, a zatim slede projekti iz oblasti socijalne zaštite i prosvete sa prosečnom visinom projekta od 3 miliona. Treba imati u vidu da su sredstva na Kosovu i Metohiji dodeljena samo manastirima, a da prosečna visina projekta dodeljena verskim objektima uveliko prevazilazi ostale oblasti javnog interesa i iznosi 18,8 miliona dinara.

	Broj projekata	Procenat prema broju projekata	Ukupno dodeljena sredstva	Prosečna sredstva po jednom projektu
Zdravstvo	20	32%	176.155.321,80	8.807.766
Socijalna zaštita	32	48%	97.007.497,80	3.031.484
Prosveta	12	17%	39.781.659,00	3.315.138
Kultura	1	1%	1.019.000,00	1.019.000
Verski objekti	2	2%	37.545.521,41	18.772.760

Iznos sredstava prema oblastima javnog interesa

2016

Prosečna sredstva po projektu prema oblastima javnog interesa 2016.

Nosioci sa najviše dodeljenih sredstava u 2016. godini

Nosilac projekta	Iznos sredstava
Ministarstvo zdravlja Beograd, „Nabavka sanitetskih vozila“	1. 101.821.860
Manastir Visoki Dečani, „Osvetljenje unutrašnjosti manastira Visoki Dečani“	23.469.521
Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Beograd, „Konzervacija zidnog slikarstva manastira Gračanica“	14.076.000
Centar za smeštaj i dnevni boravak dece i omladine ometene u razvoju, Beograd, „Licenciranje ustanove socijalne zaštite“	9.270.000
Institut za neonatologiju Beograd, „Neonatalni respirator Babylog, Sonda za ultrazvučni aparat, NO-A uređaj za INO terapiju sa pratećim proborom“	8.511.642

Nosioci sa najmanje dodeljenih sredstava u 2016. godini

Nosilac projekta	Broj projekata
Udruženje roditelja, staratelja, dece i prijatelja dece obolele od malignih bolesti „Čika Boca“ Beograd, „Mi možemo sve“	510.000
Gerontološki centar Mladenovac, „Ograđivanje dvorišta ustanove Gerontološki centar Mladenovac“	495.000
Dom za decu i omladinu „Stanko Paunović“, Negotin, „Izjava stabilnog Sistema za automatsku dojavu požara“	483.100
Beogradski šahovski klub slepih „Napredak“ Beograd, „Pogled preko šahovske table“	388.500
Društvo za pomoć MNRO Brus, „Adaptacija prostora radi proširenja dnevnog boravka za decu i omladinu sa smetnjama u razvoju u Brusu“	388.000

Analiza javnog konkursa Ministarstva pravde od 2017. godine

Ministarstvo pravde raspisalo je, na osnovu člana 3. Pravilnika o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, konkurs 17. marta 2017. godine.

Ministarstvo pravde ukupno je podelilo 351.509.000 RSD na 98 korisnika, među kojima su mahom bile škole, centri za socijalni rad, domovi zdravlja, bolnice, domovi za stare, gerontološki centri i ustanove kulture.

Ukupno dodeljena sredstva u 2017. godini

Ukupna visina sredstava u dinarima	351.509.000,00
Broj odobrenih projekata	98
Prosečan iznos po projektu	3.586.826,53

Odnos dodeljenih sredstava prema nosiocu i visini sredstava u 2017. godini

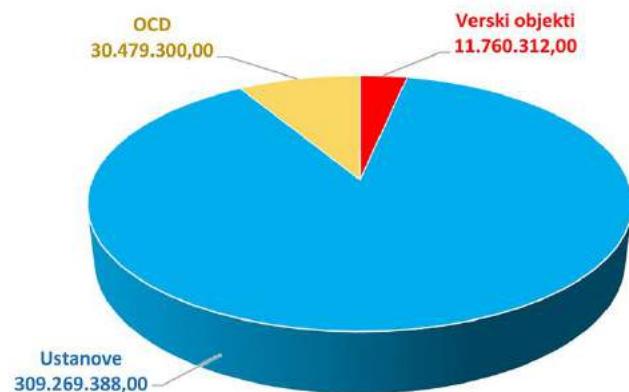
Od ukupno 98 dodeljenih projekata 84 je dodeljeno ustanovama, samo 11 udruženjima građana a 3 verskim objektima. Prosečna visina dodeljenih sredstava po projektu iznosi: za verske objekte 10 miliona dinara, za ustanove 3,6 miliona i za OCD 1 milion dinara.

	OCD	Ustanove	Verski objekti
Broj odobrenih sredstava prema nosiocu	11	84	3
Visina dodeljenih sredstava	11.760.312	309.269.388	30.479.300
Prosečan iznos sredstava prema nosiocu	1.069.119,27	3.681.778,43	10.159.766,67

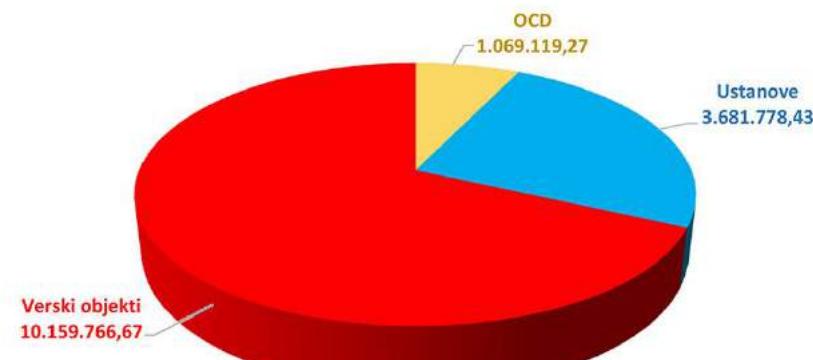
Broj odobrenih sredstava prema nosiocu 2017.

Visina dodeljenih sredstava 2017.

Prosečan iznos sredstava prema nosiocu 2017.

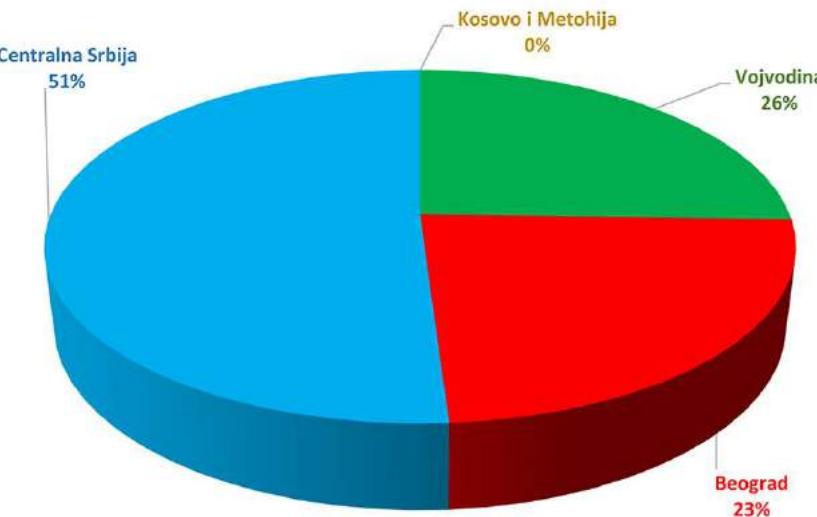

Odnos dodeljenih sredstava prema teritorijalnoj raspostranjenosti u 2017. godini

Prema teritorijalnoj raspoređenosti dodeljnih sredstava vidi se da više od polovine sredstava odlazi za projekte u Centralnoj Srbiji, a ostatak je podeljen na teritoriju Beograda i Vojvodine. Na Kosovu i Metohiji nije podržan nijedan projekat.

	Vojvodina	Beograd	Centralna Srbija	Kosovo i Metohija
Broj odobrenih programa	25	23	50	0
Procenat zastupljenosti	25%	24%	51%	0%

Dodeljena sredstva prema teritorijalnoj raspostranjenosti 2017.

Raspodela sredstava prema oblastima javnog interesa u 2017. godini

Najveći broj podržanih projekata u 2017. godini je iz oblasti zdravstva, čak 37 podržanih projekata, zatim slede projekti iz socijalne zaštite sa 23 i zdravlja sa 18 projekata.

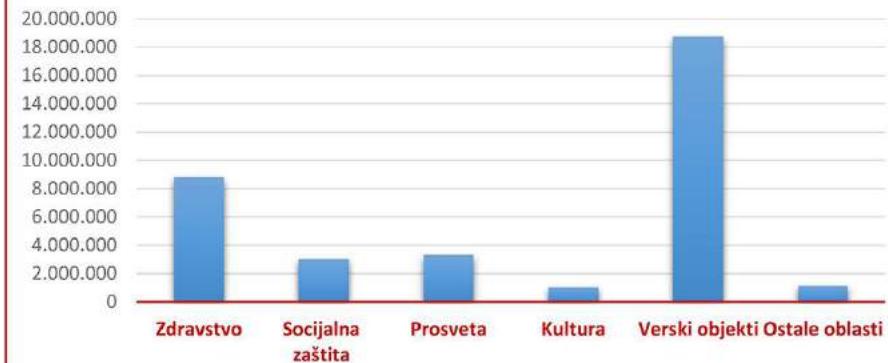
Broj projekata prema oblastima javnog interesa 2017.

	Broj projekata	Procenat prema broju projekata	Ukupno dodeljena sredstva	Prosečna sredstva po jednom projektu
Zdravstvo	18	20%	131.034.144	7.279.674
Socijalna zaštita	23	22%	76.818.972	3.339.955
Prosveta	37	37%	69.948.314	1.890.494
Kultura	9	10%	34.183.958	3.798.217
Verski objekti	3	9%	30.479.300	10.159.766
Ostale oblasti	8	2%	9.044.312	1.130.539

Prosečna sredstva po projektu prema oblastima javnog interesa 2017.

Nosioci sa najviše dodeljenih sredstava u 2017. godini

Nosilac projekta	Iznos sredstava
Opšta bolnica Čačak, „Rekonstrukcija sa adaptacijom i sanacijom objekata zgrade bolnice i klinike - porodilište”	27.435.769
Zadužbina “Ilije Kolarca” Beograd, „Klavir za Kolarac sa pretaćom opremom”	16.000.000
KBC Zemun, „Nabavka medicinske opreme”	15.500.000
GAK „Narodni front”, „Jačanje kapaciteta za lečenje ginekoloških oboljenja i unapređenje reproduktivnog zdravlja stanovništva Srbije”	13.000.000
Srpski pravoslavni manastir Sopoćani, „Sopoćani zidno slikarstvo i štukatura”	11.964.300

Nosioci sa najmanje dodeljenih sredstava u 2017. godini

Nosilac projekta	Broj projekata
Hrvatska likovna udruga „Cro Art” Subotica, „Međunarodna likovna kolonija Panon - Subotica”	400.000
Kamerni hor “Zvončići” Selenča, „Koncertna odela za hor i orkestar”	400.000
Osnovna škola „Draža Marković Rođa” Smoljinac, „Unapređenje zdravlja učenika kroz dugoročnu prevenciju i smanjenje posturalnih deformiteta kičmenog stuba”	329.640
Osnovna škola “Milivoje Borović” Čajetina, „U korak sa vremenom”	294.560
Međuopštinska organizacija Saveza slepih Loznica, „Neophodni su uslovi”	82.000

Analiza javnog konkursa Ministarstva pravde od 2018. godine

Ministarstvo pravde raspisalo je, na osnovu člana 3. Pravilnika o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, konkurs 13. februara 2018. godine.

Ministarstvo pravde ukupno je podelilo 445.000.000 RSD na 130 korisnika, među kojima su mahom bile škole, centri za socijalni rad, domovi zdravlja, bolnice, domovi za stare, gerontološki centri, ustanove kulture, i to njih 122 i samo 8 udruženja građana ... Sredstva za dodelu porasla su odnosu na prethodne godine za 94.000.000 RSD, a uvećan je i broj korisnika sredstava. Najviše se ulagalo u projekte socijalne zaštite, koji čine polovinu odobrenih projekata.

Ukupno dodeljena sredstva u 2018. godini

Ukupna visina sredstava u dinarima	445.000.000,00
Broj odobrenih projekata	130
Prosečan iznos po projektu	3.423.076,92

Odnos dodeljenih sredstava prema nosiocu i visini sredstava u 2018. godini

Od ukupno 130 dodeljenih projekata 122 je dodeljeno ustanovama a preostalih 8 udruženjima građana. U ovoj godini sredstva nisu dodeljivana crkvenim objektima kao ranijih godina. Prosečna visina dodeljenih sredstava po projektu iznosi: za ustanove 3,6 miliona a za OCD 1,5 milion dinara.

	OCD	Ustanove
Broj odobrenih sredstava prema nosiocu	8	122
Visina dodeljenih sredstava	11.964.610	433.035.390
Prosečan iznos sredstava prema nosiocu	1.495.576,25	3.549.470,41

Broj odobrenih sredstava prema nosiocu 2018.

Visina dodeljenih sredstava 2018.

Prosečan iznos sredstava prema nosiocu 2018.

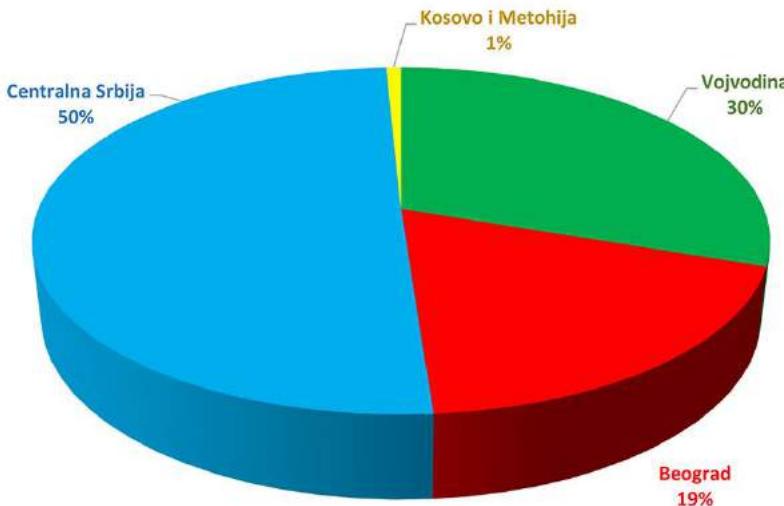

Odnos dodeljenih sredstava prema teritorijalnoj raspostranjenosti u 2018. godini

U ovoj godini prvi put projekti iz Centralne Srbije nisu dobili više od polovine broja dodeljenih projekata već tačno polovinu. Zatim sledi Vojvodina, koja po prvi put ima više dodeljenih projekata od Beograda i na kraju je 1 od ukupno 160 projekata sa Kosova i Metohije.

	Vojvodina	Beograd	Centralna Srbija	Kosovo i Metohija
Broj odobrenih programa	39	24	65	1
Procenat zastupljenosti	30%	19%	50%	1%

Dodeljena sredstva prema teritorijalnoj raspostranjenosti 2018.

Raspodela sredstava prema oblastima javnog interesa u 2018. godini

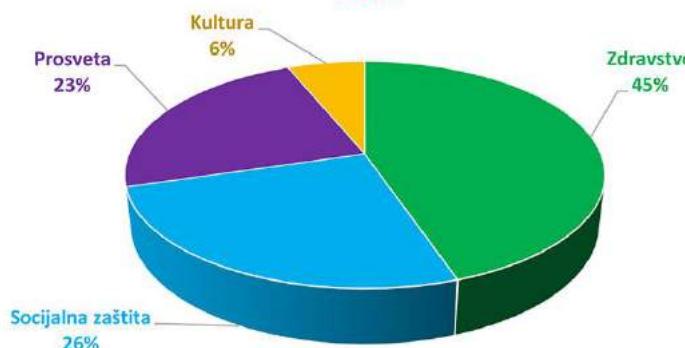
Na konkursu u 2018. godini svaki drugi dodeljeni projekt je bio u oblasti socijalne zaštite. Visina dodeljenih sredstava naravno ne korespondira sa brojem projekata jer je oblasti socijalne zaštite dodeljeno 26% od ukupnih sredstava. Primećuje se veći broj projekata iz kulture i rast prosečnih sredstava u kulturi, ali zato pad prosečnih sredstava u ostalim oblastima. Prosečna visina projekta iz kulture po prvi put je veća od onih kod projekata u oblasti socijalne zaštite i prosvete.

Broj projekata prema oblastima javnog interesa 2018.

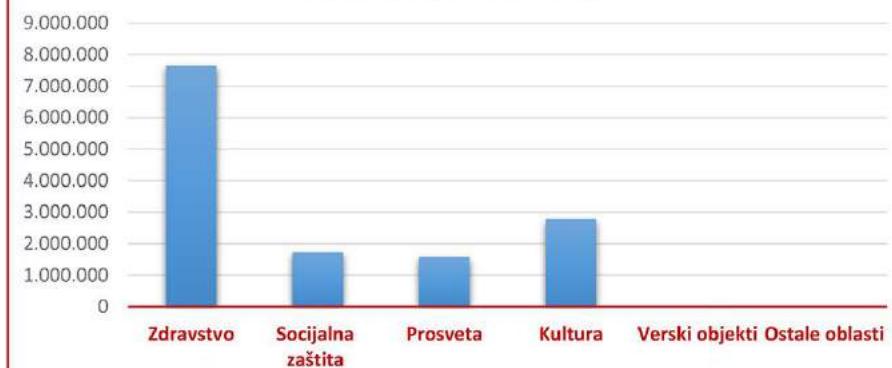

	Broj projekata	Procenat prema broju projekata	Ukupno dodeljena sredstva	Prosečna sredstva po jednom projektu
Zdravstvo	26	20%	199.105.939	7.657.920
Socijalna zaštita	66	51%	114.233.869	1.730.816
Prosveta	28	21%	103.889.402	1.574.082
Kultura	10	8%	27.770.790	2.777.079
Verski objekti	0	0%	0	0,00
Ostale oblasti	0	0%	0	0,00

Iznos sredstava prema oblastima javnog interesa
2018

Prosečna sredstva po projektu prema oblastima javnog interesa 2018.

Nosioci sa najviše dodeljenih sredstava u 2018. godini

Nosilac projekta	Iznos sredstava
Klinički centar Srbije Beograd, „Unapređenje dijagnostičkih i terapijskih procedura”	39.511.680
Institut za ortopedsko – hiruške bolesti „Banjica” Beograd, „Savremeni aparati za modernu ortopediju”	20.484.000
Ustanova Gerontološki centar Beograd, „Rekonstrukcija sistema održavanja higijene radi unapređenja usluge domskog smeštaja”	14.918.740
Kliničko bolnički centar Zemun, „Projekat nabavke medicinske opreme”	14.760.000
Dom zdravlja Niš, „Nabavka digitalnog rendgen aparata”	13.200.000

Nosioci sa najmanje dodeljenih sredstava u 2018. godini

Nosilac projekta	Broj projekata
Međuopštinska organizacija slepih Šabac, „Rekonstruisan objekat - uslov za prevenciju i lečenje članova”	265.650
Osnovna škola „Bosa Milićević” Novi Žednik, „Nabavka stolova za kabinet hemije”	211.852
Centar za socijalni rad za opštine Žabalj i Titel „Solidarnost”, „Čekaonica”	200.000
Osnovna škola „Olga Petrov” Banatski Brestovac, „Putujuća srca, od Srbije do Slovenije”	168.700
Udruženje Opštinska organizacija slepih Bajina Bašta, „Ako nas vi podržite naš život će biti lakši”	160.300

Analiza javnog konkursa Ministarstva pravde od 2019. godine

Ministarstvo pravde raspisalo je, na osnovu člana 3. Pravilnika o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, konkurs 9. aprila 2019. godine.

Sredstva koja se dodeljuju su povećana za 25.000.000 dinara i dodeljeno je 470.000.000 dinara na 150 korisnika - uglavnom državne i lokalne ustanove iz oblasti prosvete, zdravlja, socijalne zaštite i kulture - njih 133, kao i 14 OCD i 3 verska objekta. Primećuje se povećan broj ulaganja u ustanove i domove naročito za mentalno nedovoljno razvijene osobe (MNRO). Kao korisnici sredstava pojavljuju se turističke organizacije opština sa manjim projektima iz oblasti turizma. Najviše projekata dodeljeno je u oblasti prosvete, najveći je broj korisnika 66, ali je najveći broj sredstava ipak otišao za projekte zdravlja.

Ukupno dodeljena sredstva u 2019. godini

Ukupna visina sredstava u dinarima	470.000.000,00
Broj odobrenih projekata	150
Prosečan iznos po projektu	3.133.333,33

Odnos dodeljenih sredstava prema nosiocu i visini sredstava u 2019. godini

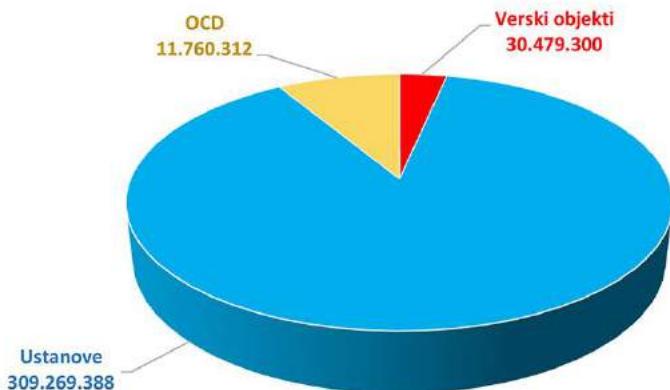
Od ukupno 150 dodeljenih projekata 133 je dodeljeno ustanovama, samo 14 udruženjima građana a 3 verskim objektima. Prosečna visina dodeljenih sredstava po projektu iznosi: za verske objekte 10 miliona dinara, za ustanove 2,3 miliona i za OCD 840 hiljada dinara.

	OCD	Ustanove	Verski objekti
Broj odobrenih sredstava prema nosiocu	14	133	3
Visina dodeljenih sredstava	11.760.312	309.269.388	30.479.300
Prosečan iznos sredstava prema nosiocu	840.022,29	2.325.333,74	10.159.766,67

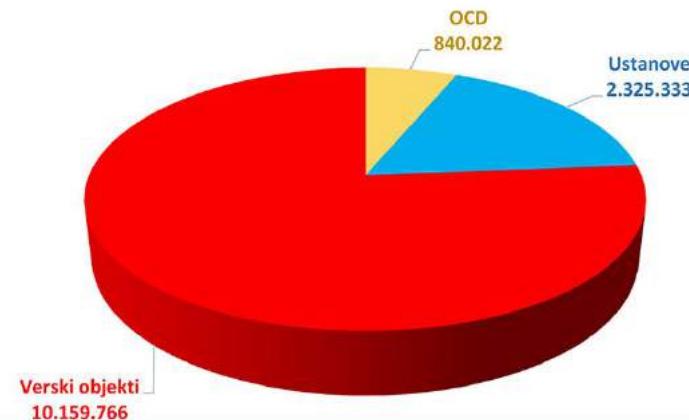
Broj odobrenih sredstava prema nosiocu 2019.

Visina dodeljenih sredstava 2019.

Prosečan iznos sredstava prema nosiocu 2019.

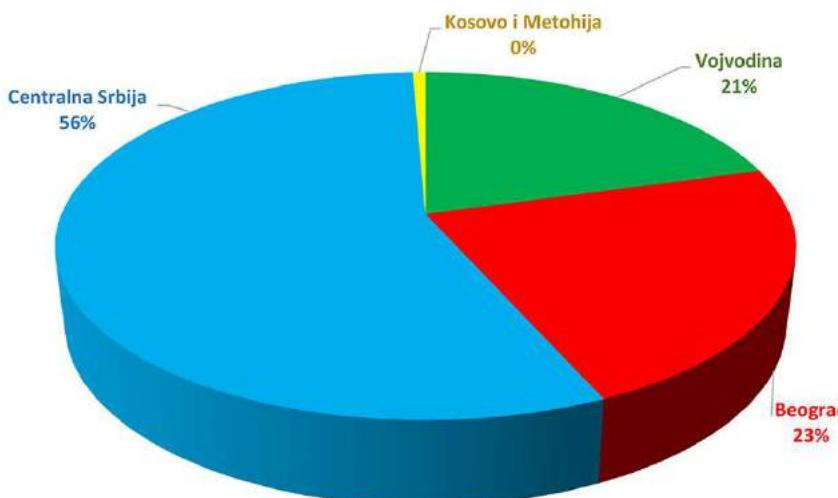

Odnos dodeljenih sredstava prema teritorijalnoj raspostranjenosti u 2019. godini

U 2019. godini još više raste podrška i uvećava se broj projekata u Centralnoj Srbiji. U Beogradu se neznatno povećava, a u Vojvodini i na Kosovu opada broj podržanih projekata.

	Vojvodina	Beograd	Centralna Srbija	Kosovo i Metohija
Broj odobrenih programa	31	34	84	1
Procenat zastupljenosti	20%	22%	57%	1%

Dodeljena sredstva prema teritorijalnoj raspostranjenosti 2019.

Raspodela sredstava prema oblastima javnog interesa u 2019. godini

Ovogodišnji konkurs obeležili su u najvećem broju projekti iz oblasti prosvete, ali po njihovoj brojnosti, ne i po visini sredstava po pojedinačnom projektu. Projekti iz oblasti zdravlja, po broju odobrenih projekata na drugom mestu, značajno su podržani ovim konkursom. Po visini ukupnih dodeljenih sredstava i pojedinačnih projekata su na prvom mestu. Prema prosečnim dodeljenim sredstvima po projektu, odmah nakon zdravlja slede verski objekti.

Razlika između visine sredstava za dodeljenje projekte je sve manja. Prosek sredstava po jednom projektu u različitim oblastima javnog interesa kreće se od 2,1 milion do 4,7 miliona. Moglo bi se zaključiti da je manje „privilegovanijih“ projekata, kao kada je razlika između prosečnih sredstava iznosila i do 20 puta.

Broj projekata prema oblastima javnog interesa 2019.

	Broj projekata	Procenat prema broju projekata	Ukupno dodeljena sredstva	Prosečna sredstva po jednom projektu
Zdravstvo	40	26%	188.410.318	4.710.257
Socijalna zaštita	30	20%	79.710.349	2.657.011
Prosveta	66	44%	142.680.294	2.161.822
Kultura	11	8%	45.381.693	4.125.608
Verski objekti	3	2%	13.817.346	4.605.782

Iznos sredstava prema oblastima javnog interesa

2019

Prosečna sredstva po projektu prema oblastima javnog interesa 2019.

Nosioci sa najviše dodeljenih sredstava u 2019. godini

Nosilac projekta	Iznos sredstava
Klinički centar Srbije, „Jačanje kapaciteta lečenja otoloških i rinoloških oboljenja i lečenja tumora lobanje za zdravlje pacijenata”	28.000.000
Zadužbina Ilike Kolarca Beograd, „Investiciono održavanje programskog prostora u funkciji koncertne i obrazovne delatnosti Kolarca”	11.171.095
Kliničko bolnički centar Zemun, „Projekt nabavke medicinske opreme i sanitetskog vozila”	11.000.000
Grad Kargujevc, „Unapređenje zdravstvene zaštite i usluga”	10.054.773
Narodno pozorište Beograd, „Unapređenje dostupnosti kvalitetnih kulturnih sadržaja građanima R. Srbije i turistima kroz jačanje tehničkih i produksionih kapaciteta u Narodnom pozorištu”	10.740.000

Nosioci sa najmanje dodeljenih sredstava u 2019. godini

Nosilac projekta	Broj projekata
Udruženje bubrežnih bolesnika i invalida Sjenica „UBBIS”, „Nabavka opreme za potrebe hemodialize, zdravstvenog centra u Sjenici”	246.400
Turistička organizacija Bor, „Unapređenje zaštite na radu turističkih vodiča na lokalitetu Lazareva pećina”	168.740
Udruženje „Major music” Zrenjanin, „Horska garderoba”	152.700
Međuopštinska organizacija gluvih i nagluvih Pančevo, „Komunikacija bez barijera”	130.310
Opštinska organizacija slepih Bajina Bašta, „Uz vašu podršku i naš život će biti lakši”	118.930

- Ilić, g. i Kiurski, J. (2013). Oportunitet krivičnog gonjenja i dosadašnja iskustva u njegovoj primeni. Urednici: Jovanović, I. i Stanisavljević, M., *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima- regionalna krivičnoprocесна zakonodavstva i iskustva u primeni*. Stranice 228 - 246. Beograd: Misija OEBS u Srbiji
- Kiurski, J. et al. (2012). *Primena načela oportuniteta u praksi: izazovi i preporuke*. Beograd: Udruženje tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije.
- Kiurski, J. (2015). *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja*. Doktorska disertacija. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet.
- Krivični zakonik Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 i 108/14
- Matić, M. et al. (2015). *Alternativni izveštaj o sprovođenju antikorupcijske strategije*. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku.
- Mirkov, Ž. (2016). Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učiniocima krivičnih dela. *Pravo - teorija i praksa*, Broj 7 - 9. Stranice 60 - 74. Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet privredna akademija.
- Pravilnik o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, *Službeni glasnik RS*, br. 13/16, 21/17 i 20/19.
- Pantelić, N. (2015). *Institut odlaganja krivičnog gonjenja - Čl. 283. Zakonika o krivičnom postupku*. Pristupljeno 15. oktobra 2019. godine na Internet stranici paragraf.rs.
- Republika Srbija, Ministarstvo pravde. *Javni konkurs za dodelu sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja u 2016. godini, 2017. godini, 2018. godini i 2019. godini*. Rešenje o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja u 2016. godini, 2017. godini, 2018. godini i 2019. godini. Preuzeto sa Internet stranice Ministarstva pravde 19. aprila 2019. godine.
- Republika Srbija, Republičko javno tužilaštvo. *Rad javnih tužilaštava na suzbijanju kriminaliteta i zaštiti ustavnosti i zakonitosti*. Izveštaji o radu Javnih tužilaštava u 2012. godini, 2013. godini, 2014. godini, 2015. godini, 2016. godini, 2017. godini i 2018. godini. Preuzeto sa Internet stranice Republičkog javnog tužilaštva 22. avgusta 2019. godine.
- Uredba o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja. *Službeni glasnik RS*, br. 16/2018. [Preuzeto sa Internet stranice](#) Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave 19. septembra 2019. godine.